

*др Жарко Јашовић,
редовни професор Дефектолошког факултета у Београду*

КРИМИНОЛОШКА МИСАО АКАДЕМИКА МИЛАНА МИЛУТИНОВИЋА

Овај рад представља осврт на допринос академика Милутиновића развоју криминологије као науке. У њему је особита пажња посвећена његовом теоријском приступу и изучавању криминалитета као индивидуалне и друштвене појаве. На основу увида у основне одреднице тог приступа, његову целовитост и кохерентност, произлази да је тај концепт умногоме оригиналан и јединствен у криминолошкој литератури.

У раду су даље анализирани најбитније импликације које тај приступ има како у домену емпиријског изучавања феноменологије и етиологије криминалитета тако и на плану критичког пропитивања раније и савремене криминолошке мисли.

Посебно је истакнуто да проф. Милутиновић основну вредност научних сазнања криминологије види у њиховој примени у пракси, у смислу да она служе као полазна основа у разрешавању најважнијих проблема праксе спречавања и сузбијања криминалитета и ресоцијализације делинквената.

Кључне речи: *Криминалитет. - Криминологија - Феноменологија. - Етиологија - Етиолошка учења.*

1. Академик проф. др Милан Милутиновић је оснивач и родоначелник савремене криминолошке науке на ширем југословенском простору. Он је то по више основа и критеријума.

У одсуству значајније традиције у неговању криминолошке мисли и истраживачке активности, захваљујући пре свега проф. Милутиновићу, формиран је југословенски научно-истраживачки институт за проучавање криминалитета. Као његов оснивач, први и дугогодишњи руководилац, он је ударио темеље једне по концепцији модерне и у много чему особене истраживачке установе, која је временом прерасла у својеврсну школу кадрова у области која је била доста запостављена.

Упоредо с тим, професор Милутиновић је дуго година био веома активан универзитетски наставник на неколико наших универзитета (Београд, Титоград, Нови Сад, Скопље и др.), где је на нивоу редовних и постдипломских студија, поред других дисциплина, предавао криминологију. Његово менторско ангажовање на великом броју магистар-

ских и докторских радова, такође је било у функцији јачања кадровских потенцијала у овој области наше друштвене праксе и науке. Може се стога, без икаквог претеривања, рећи да је проф. др Милан Милутиновић, у најбољем смислу значења, учитељ безмало свих криминолошких кадрова у нас, од којих су многи универзитетски наставници, успешни истраживачи и вршиоци значајних функција у правосуђу и шире.

Највећи допринос академик Милутиновић је, међутим, остварио својим научним опусом, садржаним у његовим бројним и обимним радовима. И летимичан увид у то стваралаштво упућује на закључак да је у питању писац широког захвата доста разноврсне проблематике, почев од оштрих филозофскосоциолошких, преко криминолошких, криминално политичких и пенолошких проблема, до особене проблематике социологије кривичног права. Добар број тих радова има пионирски карактер, са завидним квалитетима и сазнајним дометима. То се особито односи на његову трилогију посвећену трима блиским и релативно самосталним наукама: криминологији, криминалној политици и пенологији.

У питању су систематска и синтетичка дела неуобичајено обимног садржаја, која чине једну заокружену и теоријско-методолошку кохерентну целину ванредно високих квалитета. Такав подухват и резултат јединствен је у нашој литератури, а мало је и приближно сличних у светској науци. Оно што у свету раде тимови аутора и када су у питању систематски радови из једне од ових области, што је посебно случај у совјетској литератури, то је у нас урадио проф. Милутиновић за сва три сродна подручја. Сличних подухвата се клоне и велике научно-истраживачке институције које свестрано изучавају криминални феномен.

Гледано у овом светлу академик Милутиновић, својим обимним и квалитетним делом, представља својеврсну институцију и неприкосновени научни ауторитет, не само у националним већ и у међународним размерама. У прилог томе говоре веома честа позивања на његове научне ставове и њихово цитирање у домаћим и светским студијама о криминалитету. У нас нема ни једног мало озбиљнијег рада о криминалитету, који се не ослања и не налази инспирацију и поуздану теоријску основу у научном опусу проф. др Милутиновића. То се у пуној мери односи на његове криминолошке радове.

2. Не умањујући ни најмање вредност осталих радова академика Милутиновића, ми управо мислимо да је он највећи домет остварио у области криминологије као науке. Његово капитално дело *Криминологија*, које је уз сталне дораде и освежења новим сазнањима, доживело већи број издања, служи као незаобилазан и обавезан уџбеник на правним и другим факултетима и кадровским школама. На тај начин је овај мислилац и посредним путем вршио и врши улогу учитеља криминологије.

У *Криминологији* је проф. Милутиновић на систематски начин поставио, обрадио и дао одговоре готово на сва значајнија питања везана за феноменолошку и етиолошку димензију криминалитета као изразито негативне друштвене и личне појаве. Оно што због разлога сразмерности или упитности није било целисходно унети у Уџбеник,

то је он потпуније развио у радовима уже тематске усмерености и обима. Стога је заиста тешко наћи неко крупније питање или проблем у оквиру криминологије, кога Милутиновић није шире или уже обрадио и указао на правац његовог разрешавања.

О доминантности криминолошке мисли у научном опусу проф. Милутиновића на свој начин говори и редослед стварања његових основних дела. Реч је наиме, о томе да је он, након огромног и минуциозног рада, прво објавио *Криминологију*. У првим издањима овог дела криминално-политички, а затим и пенолошки проблеми, чинили су засебне тематске целине у којима су обрађени основни елементи ових области, које строго гледано, излазе изван оквира предмета криминологије као науке. Тек касније ће уследити продубљенија и сепаратна обрада садржаја ових посебних наука о криминалитету. На такав поступак су свакако утицали извесни практични разлози и потребе, на које аутор указује у предговорима основног дела.

Поступак о коме је реч у највећој мери је, по нашем мишљењу, детерминисан доследним ставом проф. Милутиновића по коме у основи разрешавања најважнијих питања спречавања и сузбијања криминалитета као и ресоцијализације делинквената, морају бити феноменолошка и посебно, етиолошка сазнања криминологије као науке. Тако се у ствари, претходно изучавање криминолошке проблематике показује као својствена припрема и предуслов за конципирања и обраду питања друштвене и државне реакције.

3. Овим путем др Милутиновић је на најбољи начин решио најмање две скоро класичне дилеме у области изучавања криминалитета. Прва од њих се тиче међусобних односа криминологије, криминалне политике и пенологије, о чему постоје два супротстављена становишта. По првом, криминологија обухвата једну или обе ове дисциплине као интегралне делове (поглавља) њеног предмета изучавања. По другом схватању у питању су посебне науке о криминалитету, које заступа и проф. Милутиновић. За разлику од других, он, међутим, посебно наглашава неопходност њихове међусобне повезаности и међузависности, како на теоријско-сазнајном плану тако и у погледу њихових импликација у пракси, сматрајући при томе да, како смо истакли, криминолошка сазнања представљају полазиште и значајну основу криминално-политичке и пенолошке праксе.

Посматрано из тог угла показује се вештачком и дилема везана за карактер и функцију криминологије као науке. Питање, да ли је криминологија теоријска, синтетичка, академска или практична, односно примењена наука, је наиме, беспредметно. Она је истовремено све то, јер њена сазнања до којих долази било фундаменталним или тзв. примењеним истраживањима налазе своју примену у области праксе спречавања и сузбијања криминалитета и ресоцијализације делинквената. Она је и настала из потребе друштва да упозна и објасни криминалитет како би се могло утицати на њега.

Истакнимо и то да проф. Милутиновић сматра да су криминолошка сазнања од драгоцене користи и у изналажењу најадекватнијих нормативно-правних, кривичних и других решења и њихову примену у пракси. То се односи и на друге науке о криминалитету које он не баш срећно, назива допунским криминолошким дисциплинама, што може

да сугерира негирање њихове самосталности. У питању су посебне дисциплине: судска психологија, судска психијатрија, судска медицина и криминалистика, које иако су комплементарне криминологији, имају самосталан карактер. Однос о коме је реч није по др Милутиновићу једносмеран већ обостран у смислу да сазнања сваке од ових наука користе продубљивању криминологије као и других наука о криминалитету.

И када је реч о криминолошком изучавању криминалитета академик Милутиновић се, такође, залаже и у највећој мери у својим анализама успева да оствари интердисциплинарни приступ, који води комплексном осветљавању појавне - манифестне и, пре свега, етиолошке стране криминалитета.

Ово по нашем мишљењу, фундаментално теоријско-методолошко опредељење др Милутиновића намеће потребу нешто детаљнијег образложења. То се најбоље може постићи ако изложимо основне поставке на којима се темељи његов полазни теоријски оквир у изучавању криминалитета.

4. Криминалитет као противправна и противдруштвена појава у свом елементарном виду се испољава у индивидуалним понашањима и акцијама појединаца, те у том смислу има карактер индивидуалне или личне појаве. На том нивоу он је "тесно повезан са личношћу извршиоца инкримисаних радњи". Сагласно томе објашњење криминалитета као индивидуалне појаве нужно подразумева свестрано изучавање личности делинквената, његових био-психичких особености, и то "као у процесу његовог формирања у делинквентну личност, тако и време извршења инкримисане радње" (1).

Остајање, међутим, на том нивоу значило би свођење криминологије на науку о индивидуалним случајевима криминалног понашања, односно на такорећи непрегледан низ појединачних експертиза делинквената као субјекта инкриминисаног понашања. То би, даље, било приклањање схватањима по којима се детерминанте криминалног понашања искључиво налазе у био-психичким својствима делинквената. Ствар се битније не мења ни тиме што је на основу проучавања индивидуалних случајева могуће изводити извесне генерализације мањег или већег опсега. Стога проф. Милутиновић инсистира на осветљавању друштвене стране, односно криминалитета као друштвене појаве - "појаве у животу друштва".

Друштвена страна инкриминисаног понашања, и под претпоставком да је оно последица био-психичких особина делинквената, садржана је у томе што су и та својства приоритетно друштвено одређена и то како историјски гледано тако и у сваком појединачном случају. Појединачни криминални акт је такође друштвено одређен, у форми одговарајуће забране и као такав је друштвена појава и "производ". "Не постоји ни једна активност", сматра проф. Милутиновић, "која би представљала кривично дело по својим априорним особеностима, већ друштво одређује које се активности сматрају инкриминисаним" (2). Осим тога, те активности се манифестују у друштвеној стварности и једино

(1) М. Милутиновић, *Криминологија*, "Савремена администрација", Београд, 1973, стр. 21.

(2) *Ibid.*

се у тој равни могу идентификовати као појаве које угрожавају друштвене вредности до којих је односном друштву посебно стало.

Друштвени карактер криминалног понашања у још већој мери долази до изражаја када је у питању криминалитет као општи феномен, односно општа категорија. Реч је о "укупности таквих инкриминисаних акција, извршених у одређеном временском и просторном оквиру". Та укупност није, међутим, "само прост збир извршених кривичних дела", већ појава "вишег реда", која супсумира општа и заједничка својства свих појединачних и посебних инкриминисаних делатности, чинећи тако "колективни предмет", односно својеврсну негативну друштвену појаву. Као такав криминалитет је повезан и одређен другим друштвеним појавама, процесима и творевинама и то "како у етиолошком погледу тако и по својим последицама", које остварује у укупном друштвеном животу. Из тога јасно произлази да се манифестације, правилности, законитости и посебно, етиолошко објашњење криминалитета може једино остварити његовим довођењем у везу са другим друштвеним појавама, процесима и односима, или, како др Милутиновић каже "само у светлу историјске и структуралне интерпретације" (3).

Таква интерпретација нужно мора поћи од општих или најдубљих детерминација друштвеног карактера, које "се налазе у крајњој линији у материјалним условима датог друштва, у његовим економским, класним и другим односима и структурама" (4). Она међутим, не може остати само на том општем нивоу, већ мора нужно изучити и утицај других противуречности и негативних друштвених појава, које истина рефлектује тај "узрок у крајњој инстанци", али које непосредније "утичу на дезинтегрисање и отуђење човека", дајући "његовој индивидуалности делинквентну и девијантну оријентацију у понашању" (5). У питању су бројне материјално-економске, културне, идејно-политичке, микро-групне и друге појаве социјалног порекла са негативним предзнаком, које процесу социјализације личности дају "негативно исходиште".

Тако овај, у својој суштини социолошки приступ објашњењу криминалитета као друштвене појаве, као завршну и најнепосреднију кару каузалног осветљавања сматра кумулацију или кристализацију спољних утицаја у личности делинквента и његовим психичким својствима. Ово просто зато што се личност делинквента "формира под дејством друштвених утицаја и услова конкретне животне ситуације", као општих услова социјализације, "па су стога психолошке реакције, мотивације и други процеси и својства личности, који представљају субјективни извор делинквентног понашања, условљени приоритетно друштвеним чиниоцима и утицајима" (6).

У том каузалном сплету се и "утицај биолошке структуре" и њених поремећаја остварују "на специфичан начин". Биолошка основа је предуслов "за развој човека, за манифестовање његове психологије и

(3) *Vise: Ibid.*

(4) Види: М. Милутиновић, *Основне тенденције у савременој криминологији*, ЈРКК бр. 3/73, стр. 354.

(5) *Ibid.*, стр. 355.

(6) *Ibid.*

његових понашања, који су друштвено детерминисани” (7). Биолошки поремећаји, хендикепи и други недостаци свакако представљају отежавајуће околности за развој и социјалну промоцију појединца. Они, међутим, нису сами по себи довољни да нужно воде у криминалитет, јер и њихово дејство зависи од друштвеног третмана, који се изражава и преко психологије таквих лица. То значи да се деловање биолошких, као и психолошких фактора, мора сагледавати из угла и кроз призму деловања друштвених фактора, који су примарни у односу на претходне, за које се може рећи да су секундарни или да тако кажемо, дијалектички укинуги у друштвеном карактеру криминалитета као појаве.

Из последњег става било би погрешно схватити да у сазнајном процесу објашњења криминалитета треба занемарити деловање личних, психолошких и биолошких фактора. Напротив, тај процес ако жели бити плодотворан мора нужно ”обухватити два поља изучавања - објективно и субјективно”, која су међусобно тесно и вишеструко повезана. Спољни утицаји не делују механички и ”независно од субјективних елемената личности, као што ни субјективни елементи немају значаја у одсуству друштвених услова живота” (8). Сагласно томе узрочност криминалитета представља такав дијалектички јединствен процес у коме објективни, пре свега, друштвени утицаји као одлучујући делују ”посредством и на основу субјективних услова” (9), и, рекли бисмо, у јединству с њима.

Напред означене основне одреднице теоријског приступа у изучавању криминалитета у Милутиновићевом делу су знатно потпуније и шире развијене и, што је нарочито значајно, веома доследно примењене у осветљавању конкретне проблема криминолошке науке. С тим у вези ваља приметити да је овај концепт ослоњен и да налази своју подршку у марксизму, односно историјском материјализму, као опште-теоријском и методолошком оквиру изучавања друштвених појава. Он је међутим, ослобођен сваке догматике и истргнутог позивања на класике и њихове следбенике. По томе је Милутиновићев теоријски концепт у многоме оригиналан и свакако јединствен у криминолошкој литератури. Због тога и своје унутрашње кохерентности и целовитости, овај прилаз заслужује продубљену критичку валоризацију, што у тексту ограниченог обима није могуће постићи.

5. Могуће је међутим, указати на најважније импликације које из њега произлазе. Тај концепт, најпре, намеће потребу да криминолошко изучавање криминалитета обухвати овај феномен као истовремено друштвену и индивидуалну појаву. Другим речима то значи да ”изучавање криминалитета као посебне друштвене појаве не искључује, већ напротив, претпоставља проучавање и његових индивидуалних манифестација” (10).

Приказани приступ, даље, с обзиром на чињеницу да у узроковању криминалитета учествују бројни фактори, који потичу, како из објективне (друштвене) тако и субјективне (био-психичке) стварности -

(7) *Ibid.*

(8) *Ibid.*

(9) *Криминологија, оп. cit.*, стр. 21.

(10) *Ibid.*

мора бити мултифакторски оријентисан, како би се изучили не само друштвени већ и биолошки и психички детерминизми. То пак са своје стране подразумева коришћење сазнања и методолошких могућности социолошких, психолошких, биолошких и других наука. И више од тога, у циљу целовитог изучавања етиологије криминалитета, криминологија је дужна да у свом оквиру развија посебне дисциплине, као што су криминална биологија, криминална психологија, криминална социологија и др. У томе се и састоји, раније поменути, интердисциплинарни карактер криминолошког приступа изучавању криминалитета.

Овај у својој суштини плуралистички приступ носи у себи опасност од еклектицизма и сепаратног изучавања појединих парцијалних детерминизма и на тој основи некритичког пренаглашавања њиховог значаја, што је чест случај не само у ранијој већ и у савременој криминолошкој литератури. Најбољи начин предупређења поменутих опасности проф. Милутиновић види у идеји синтезе и интегрисања резултата научне мисли у својеврсну "заједничку хармонију". Наравно, идеја синтезе није нова и њу заступају и други аутори, који пренаглашавају психолошки, или, што је чешћи случај, "биолошке елементе, а психолошки, социолошки и други елементи добијају другостепено место, споредну улогу" (11). За разлику од њих, академик Милутиновић сматра да се таква синтеза може успешно остварити само "ако се полази од друштвених структура, услова и елемената као основне детерминације криминалног понашања" иако у том приступу "добију адекватно место биолошки, психолошки и други фактори понашања" (12).

Таква синтеза и интеграција сазнања, и ако приоритетно заснована на социолошкој оријентацији, није искључиво социолошка нити криминологију своди на социолошку дисциплину. Напротив, она је дужна да "изучава криминални феномен са свих страна, јер су његови узроци друштвени, психолошки и биолошки". "Само тако конципирана идеја синтезе је прихватљива и може служити за изградњу криминологије као посебне друштвене науке" (13). На тој основи криминологија поприма карактер уопштавајуће, синтетичке, односно комплексне науке о криминалитету, чиме се истовремено избегавају својеврсни социологизми, биологизми и психологизми, који су нужно присутни и у савременој криминолошкој науци.

Полазећи од свог теоријског концепта и имајући у виду поменуте и друге његове импликације, проф. Милутиновић је критички изучио бројне друге концепте и ушао у интерпретацију многих феноменолошких и етиолошких сазнања криминологије као науке.

6. Академик Милутиновић је у *Криминологији* и другим посебним радовима, знатну пажњу посветио учењима о етиологији криминалитета. Он је успео да на свеобухватан начин изучи криминолошку мисао од најранијих времена до савремених учења о узрочној страни криминалитета.

Поред увида у најзначајније, најчешће узгредне, мисли о карактеру и пореклу криминалитета из времена пре настанка кримино-

(11) *Ibid.*, стр. 13.

(12) *Ibid.*

(13) *Ibid.*

логије као науке, он је анализирао скоро непрегледан мозаик теоријског промишљања етиологије криминалитета. Сва та учења др Милутиновић је, према томе којим утицајима и чиниоцима припадају искључив или примарни значај, систематизовао у шест основних оријентација: антрополошку, биолошку, психопатолошку, психолошку, социолошку и марксистичку.

Анализирајући теоријске концепте исте оријентације он је уочио да се, и поред заједничких полазних позиција, доста разликују и да међу њима има таквих који у извесној мери респектују деловање чинилаца који припадају другим подручјима детерминизма. Ову ванредно компликовану проблематику, са мноштвом варијанти и теоријских исходишта, академик Милутиновић је скоро до најситнијих детаља изучио и критички превредновао.

У методолошком погледу он је поступио тако што је најпре изложио суштину и аргументацију теорија које су имале виднији утицај на развој криминологије и њених емпиријских истраживања. Након тога, а негде и упоредо с тим, настојао је да афирмише њихове позитивне стране и рационалне елементе, као и да јасно идентификује њихове ограничености, и промашаје. Као теоријско полазиште у томе вредновању послужио му је његов, раније приказан, општи теоријски приступ објашњењу криминалитета.

Посебну вредност овог увида у научно наслеђе и савремене мисаоне токове криминолошке науке чини, не само његова целовитост и суптилност, већ и одмереност, коректност критичких опсервација ослобођених идеолошке искључивости и других анимозитета. По томе су ове анализе и интерпретације без премца у укупној и посебно, домаћој литератури.

7. На темељу тако солидне теоријске "припреме" академик Милутиновић се са великом сигурношћу упушта у конкретизацију и детаљнију обраду феноменолошке и етиолошке проблематике, као основних подручја предмета криминологије. И овде он поступа на доста оригиналан начин излажући посебно феноменолошку, а затим етиолошку проблематику, што други аутори не чине, или то не чине у довољној мери и доследно.

За њега криминална феноменологија, као "засебно подручје предмета криминологије, која изучава појавне облике, структуру, структуралне промене и динамику криминалитета", (14) представља полазни аспект у криминолошком изучавању криминалитета. Логично је, наиме, да се пре било ког покушаја изучавања генезе, односно каузалног објашњења неке појаве претходно таква појава идентификује у стварности и сагледају њене реалне манифестације. Ово тим пре кад су у питању сложене појаве као што је криминалитет, који се испољава преко мноштва облика различитих по свом карактеру и када су ти облици и њихова укупна структура, подложни сталним променама.

Имајући то у виду академик Милутиновић знатан простор *Криминологије* посвећује феноменолошким димензијама криминалитета, анализирајући историјско-временску, просторно-еколошку и социјално-демографску дистрибуцију криминалитета, њихове законитости и

(14) *Криминологија, op. cit.*, стр. 139.

друге правилности. У циљу сагледавања унутрашње структуре криминалитета изложени су могући критерији систематизације његових облика у поједине врсте и типове испољавања. Најзначајнији од тих типова, као што су привредни, политички, саобраћајни, професионални и малолетнички криминалитет, као и рецидивизам, посебно су обрађени са феноменолошког и донекле етиолошког становишта. У свим тих анализама др Милутиновић наглашава вредност феноменолошких сазнања за праксу супротстављања криминалитету и посебно, њихов индикативни карактер за етиолошка истраживања.

Централни, најважнији и најпродубљенији аспект криминолошког изучавања криминалитета у Милутиновићевој *Криминологији* и другим радовима, заузима, управо, криминална етиологија, којој иначе и други аутори посвећују приоритетну пажњу. Тај део криминолошке науке је у његовом делу до детаља и веома обимно обрађен. Зато њега, због богатства рефлексија, идеја, ставова и емпиријске грађе, није могуће резимирати без опасности од поједностављивања. Стога ћемо само назначити структуру тих разматрања.

Материја о којој је реч обрађена је у оквиру већих тематских целина, које су логички ситематизоване по принципу од општег ка појединачном. У првој од њих осветљени су општи узроци или корен криминалитета, које аутор види у општем карактеру појединих типова друштвене организације и њиховим противречностима.

Непосредним факторима социогеног карактера посвећен је знатно већи простор, почев од сагледавања њиховог појма и карактера деловања до конкретног изучавања најважнијих таквих фактора, материјално-економског, идејно-политичког и микрогрупног карактера. Овде је изучена етиолошка повезаност других појава социјалне патологије са криминалитетом као најтежим видом такве патологије. Посебан део је посвећен ендогеним-личним факторима криминалитета, биолошке, психолошке и психопатолошке природе.

Завршавајући овај пригодни текст о криминолошкој мисли академика Милутиновића, морамо рећи да није било могуће сажети све што чини вредност његовог научног стваралаштва. Верујемо, међутим, да ће његово, и по оцени проф. Б. Златарића, "велико научно дело" (15) добити своју праву оцену у неком другом потпунијем критичком вредновању.

(Примљено, 28. марта 1993)

(15) др Богдан Златарић: М. Милутиновић, *Криминологија*, ЈРКК, бр. 2/1969, стр. 315.

*Dr. Žarko Jašović,
Professor of the Special Education Faculty in Belgrade*

CRIMINOLOGICAL THANKING OF THE ACADEMICIAN MILAN MILUTINOVIĆ

Summary

Academic creativity of the Academician Milutinović includes various problems of criminality as a phenomenon. Some of his works are of a pioneering nature, with high-level quality and significant achievements. This is particularly true for his trilogy dedicated to three close and relatively independent sciences of criminality: criminology, criminal policy and penology. This is a unique undertaking in our literature and rather rare internationally.

His highest level has been reached, however, in the sphere of criminology and he is rightly considered as the founder of contemporary criminology in the wider Yugoslav area. In his capital work - Criminology, an other numerous works, he has elaborated almost all significant issues of criminology, as a science. In doing this, he has used the results of relevant thinking and of empirical research of our own and foreign authors.

On the ground of detailed and genuine critical insight into many schools concerning etiology of criminality, Milutinović has set forth and developed his own, in many respect original and unique theoretical conception of studying criminality. This conception leads to the explanation of phenomenal-manifestational and, first of all, etiological side of criminality. According to him, that science appears as a synthetic interdisciplinarily based social science of criminality as individual and as social phenomenon.

Mentioned and other contributions of Professor Milutinović are of such a quality that they make him belong to the most eminent of contemporary criminologists.

Key words: *Criminality. - Criminology. - Phenomenology. - Etiology. - Etiological schools.*

*Žarko Jašović,
professeur à la Faculté de déféctologie de Belgrade*

LA PENSÉE CRIMINOLOGIQUE DU PROFESSEUR MILUTINOVIĆ

Résumé

La création scientifique de l'académicien Milutinović englobe divers problèmes de la criminalité comme phénomène. Parmi ses oeuvres il y a des travaux de pionnier aux qualités et aux portées scientifiques extraordinaires. Cela s'applique avant tout à sa trilogie consacrée à trois sciences proches et relativement autonomes sur la criminalité: la criminologie, la politique criminelle et la pénologie. Cette entreprise est unique dans notre littérature, et des entreprises de ce genre sont très rares aussi dans la science mondiale.

Cependant, Milutinović a réalisé les plus grands acquis dans le domaine de la criminologie, où il est considéré à juste titre comme fondateur de la criminologie moderne sur le vaste espace yougoslave. Son oeuvre capitale systématique, *La criminologie*, et ses nombreux autres travaux traitent avec succès presque toutes les questions essentielles de la criminologie en tant que science. Il a utilisé par ailleurs de manière très consciencieuse tous les résultats de la pensée criminologique et des recherches empiriques des auteurs yougoslaves et étrangers.

Sur la base d'une connaissance critique détaillée et correcte de nombreuses théories sur l'étiologie de la criminalité, Milutinović a conçu et développé son propre concept

théorique de l'étude de la criminalité, concept qui est à bien des égards original et unique. Ce concept mène vers une élucidation complexe du côté manifeste et avant tout étiologique de la criminalité. Dans cette lumière, la criminologie devient une science sociale synthétique, interdisciplinairement fondée, de la criminalité en tant que phénomène individuel et social.

Les contributions évoquées et les autres contributions du professeur Milutinović sont telles qu'elles le rangent parmi les plus éminents criminologues contemporains.

Mots clé: *La criminalité. - La criminologie. - La phénoménologie. - L'étiologie. - Les théories étiologiques.*